

Uitgave van de Leido Academy, het thema-netwerk voor LevenLang Leren

De Ad als nieuwe en effectieve spil in de beroepskolom mbo-hbo:

Gelijkwaardige inhoudelijk verwante routes naar de Bachelor:

- ***Vierjarig, ongedeeld***
- ***Vierjarig, via de Ad***

(en de samenwerking binnen een RAC)

➤ **Inleiding**

De wetgeving voor het hbo, de WHW dus, kent voor de Ad-opleiding een eigen artikel voor het mogen verzorgen van een deel ervan op een mbo-locatie. Voor dit 'format B' was tijdens de pilots in formele zin op zich wel belangstelling, maar die vertaalde en vertaalt zich niet echt in veel aanvragen. Dat heeft (mede) als oorzaak dat de Ad gewoon een hbo-graad is en alle onderliggende regelingen daarop zijn afgestemd¹. Daarmee wordt de rol van het mbo niet echt zichtbaar. Bij bestuurders in het mbo duikt dan af en toe het verlangen op om te pleiten voor een eigen mbo-versie van de Ad-opleiding. Dat scenario zal wel voor geruime tijd wensdenken blijven.

Maar toch is het een interessant signaal dat op een of andere manier moet worden opgevangen. Bovendien ontstaan er meerdere RAC's. Daarbij staat de samenwerking mbo-hbo veelal aan de basis van zo'n bundeling van de Ad-opleidingen, en ook steeds meer met een eigen gebouw en/of vestigingsplaats.

Met die ontwikkelingen in het achterhoofd willen we in dit nummer een paar voorstellen doen voor de betrokkenheid van het mbo bij de verdere uitrol van de Ad. Het gaat om twee specifieke mogelijkheden:

- De Ad gebruiken voor een leerlijn mbo-4/Ad/Bachelor van vier jaren, als een even lang durende en volwaardige route parallel aan de vierjarige bacheloropleiding.
- Opstellen van een samenwerkingscontract mbo-hbo, eventueel onder de vlag van een RAC, met mogelijkheden om tevens onderwijs op een mbo-locatie te verzorgen.

➤ **Leerlijn mbo-4 → Ad → Bachelor versus mbo-4 → Bachelor**

Met de Ad als zelfstandige opleiding zijn er nu voor degenen die een Bachelor in het hbo willen bemachtigen, simpelweg twee inhoudelijk verwante trajecten – als de hogescholen goede afspraken maken met het management over de samenwerking tussen Ad- en B-opleidingen:

- Vierjarige en ongedeelde opleiding naar de Bachelor (naam: X)
- Vierjarige opleiding via de Ad (naam: Y) naar de Bachelor (X).

Daarbij zijn dan de volgende randvoorwaarden van belang:

- Ad (Y) en Bachelor (X) zijn inhoudelijk verwant en bedienen dezelfde (deel)sector van het werkveld, op niveau 5 resp. 6.
- Er wordt vastgelegd in de OER'en van de Ad en de Bachelor dat het totale traject altijd vier studiejaar vergt (mag dus best wat meer dan 240 punten zijn, in z'n geheel).
- Het tweejarige vervolg na de Ad is een eigen afstudeerrichting binnen de Bachelor.

¹ In het CDHO-voorschrift wordt dit door de overheid benadrukt door onder meer te stellen dat bij het toepassen van dit artikel in de aanvraag moet worden aangetoond dat de kwaliteit er niet onder mag gaan leiden of dat er door het inschakelen van het mbo een duidelijke meerwaarde aan de Ad-opleiding wordt toegevoegd.

Op deze wijze maakt het voor instromende mbo'ers (direct, indirect, dual, werkend...) absoluut geen enkel verschil meer of de ongedeelde dan wel de twee-stappen-route wordt genomen om de Bachelor te behalen. Kijkend naar de voordelen die de route via de Ad biedt, zal het niet lastig zijn om dit scenario aan de betrokkenen te 'verkopen' als een nieuwe kans voor mbo'ers (en anderen)².

Als de mbo-populatie dit allemaal goed tot zich heeft genomen en het beseft er is dat beide leerlijnen gelijkwaardig zijn en dus een vergelijkbare status hebben, kan dit gaan leiden tot een 'revolutie' binnen het gehele systeem. Dat dit al voor werkenden geldt op hele korte termijn, dus als het bovenstaande scenario 'strak' in de markt wordt gezet, zal geen wonder zijn.

Voor de hogescholen die het bovenstaande als een serieuze optie zien voor het beleid voor de komende jaren, hierbij nog een paar aanvullende kanttekeningen:

- Geef in de communicatie naar mbo'ers, havisten, ouders, schooldecanen en andere betrokkenen bij de keuze voor het hbo, duidelijk aan wat de voordelen van beide routes zijn. Daarbij moet er sprake zijn van een objectieve benadering, denkend vanuit degene die naar het hbo wil gaan om daar een diploma te verwerven.
Uit recent onderzoek³ naar de doorstroom mbo-hbo blijkt dat er allerlei verklaringen te zijn voor het switchen, uitvallen en verdwijnen van deze instromers binnen het systeem. Maar dan nog is helemaal niet duidelijk wat er echt speelt. Er is wel sprake van onzekerheid over het al dan niet aan kunnen van het hbo. Als zodanig kunnen allerlei kleine en grote tegenslagen een stevige impact hebben op het studiegedrag.
Het doen van een Ad en de mogelijkheid om ook in vier jaren de Bachelor te behalen, kan een bijdrage leveren aan het reflecteren op die onzekerheid. Daarbij is het zonder 'iets' uitvallen na twee jaren vervangen door een positieve kans op een diploma met een eigen waarde voor de arbeidsmarkt.
- Het is van groot belang derhalve dat een duidelijk beeld wordt geschetst van de wijze waarop de route via de Ad een rol kan spelen bij het aftasten door de a.s. student c.s. van de voordelen ervan. Naast het hebben na twee jaar van een diploma, gaat het om zaken als het lenen voor een studie (leenstelsel) en alle uitgaven die nodig zijn om alles te financieren.
- Benadruk het eigen karakter van de Ad-opleiding, ook als in de praktijk het programma een sterke overlap heeft met de eerste twee jaren van de Bachelor. Het 'verkopen' van de Ad als het eerste deel van de Bachelor is een lapmiddel en een zwakgebod. Het gaat er in de komende tijd om, bij de hogescholen die deze constructie toch willen behouden, de Ad een eigen karakter mee te geven, en tegelijkertijd binnen de Bachelor te zorgen voor een hoofdfaseprogramma van twee jaren dat op het Ad-programma blijft aansluiten.
- Dat alles bij elkaar kan ervoor zorgen dat naar 'de buitenwacht' een realistisch beeld over de leerlijn via de Ad naar de Bachelor wordt geschetst. Daarmee kan het beseft bij a.s. studenten ontstaan dat er sprake is van een vraaggestuurd beleid, met een systeem zonder 'doodlopende leerwegen'.
- Uiteraard moet een mbo'er die de ongedeelde Bachelor wil doen – mogelijk vanwege het idee dat dit de échte hbo-route is – worden gestimuleerd. Maar dan moet ook kunnen worden aangegeven wat er wordt verwacht: volgen van het 'keuzedeel voorbereiding hbo', meedoen aan activiteiten rond de 'studiekeuzecheck' en vanaf de start van de propedeuse volop participeren in de studiebegeleiding.

➤ **Samenwerkingsovereenkomst / rol van Regionale Associate Colleges (RAC's)**

Zoals aangegeven aan het begin is er nog steeds bij mbo-instellingen interesse voor mee te doen met het neerzetten, verzorgen en onderhouden van Ad-opleidingen. De wetgeving kent daarvoor een artikel. Maar de opdeling in maximaal een derde, tot en met de helft of meer dan helft van het programma als formeel te verzorgen op een mbo-locatie doet geen recht aan de kansen die hbo- en mbo-instellingen zien voor de samenwerking.

Een alternatief zou kunnen zijn:

² In nummer 60 van PamflAd is een groot aantal redenen vermeld om als a.s. student te kiezen voor de Ad. Daar kan dus gemakshalve naar verwezen worden.

³ Zie o.a. <https://www.nro.nl/onderzoeksprojecten-vinden/?projectid=405-15-620-verbeterde-aansluiting-mbo-hbo-wat-werkt>

- Formuleer als hogeschool een eenduidig beleid voor de Ad als onderdeel van het hbo. Het beste is om daarvoor het aanbod aan Ad's te bundelen, intern, zodat het management van de Ad's met elkaar kan communiceren over wat er nodig is voor een dergelijk beleid. Er kunnen daarvoor afspraken worden gemaakt.
- Het handigste is op een vestigingsplaats een soort RAC te hebben, maar uiteraard is zo iets afhankelijk van de mogelijkheden die het beleid, de strategie, de organisatie en de logistieke aanpak bieden.
- Formuleer voor het Ad-aanbod op welke aspecten van de doorstroom mbo-hbo de inbreng vanuit het mbo van belang is - en die laten zien hoe kan worden samengewerkt. Voor de goede orde, zo'n lijstje kan per hogeschool verschillen – om recht te doen aan het beleid van de instelling, ook gelet op de afspraken die (al) gelden voor de aansluiting op de Bachelors.
- Overleg met elke mbo-instelling over de samenwerking met de Ad's, aan de hand van de lijst met aspecten. Dat kan leiden tot aanpassingen daarin, maar op een gegeven moment kan er worden overgegaan tot een samenwerkingsovereenkomst.
- Die samenwerking kenmerkt zich door 'maatwerk' voor beide partijen. Daarbij is mee te nemen wat op de mbo-locatie kan gebeuren (dus ook het aantal studiepunten), de inzet van mbo-docenten (algemene overeenkomst op instellingsniveau), het managen van de leerlijn, het gebruik van keuzedelen, enz.

Vervolgens wordt in het geval van het aanbieden van delen op een mbo-locatie voor meer dan een derde van de Ad-opleiding (formele bovengrens zonder toestemming van de overheid) de aanmelding bij de overheid (NVAO) plaats. Daarbij wordt die samenwerkingsovereenkomst dan wel de bundel met overeenkomsten als er meerdere mbo-instellingen bij zijn betrokken, aangeboden ter beoordeling, als een formele verantwoording van deze aanpak.

Er kan gebruik worden gemaakt daarbij van de criteria die voor een accreditatie worden ingezet, maar dan van toepassing op de wijze waarop de betrokken instellingen zelf vinden dat het de samenwerking tot een succes maakt. Tevens krijgt de mbo-instelling een formele rol in het geheel, met over en weer helder wat er nodig is om de Ad aan te bieden.

Uiteraard zal de samenwerkingsovereenkomst aan veranderingen en aanpassingen onderhevig zijn. Geen probleem, want bij de volgende accreditatie kan daarover verantwoording worden afgelegd.

Twee scharnieren: mbo-Ad en Ad-Bachelor

Nog even een specifiek element van de samenwerking, gelet op het neerzetten van de leerlijn naar de Bachelor via de Ad. Daarvoor moet het management van de Ad afspraken maken en onderhouden met het Bachelormanagement. Er kan binnen die leerlijn een aantal modules voorkomen die juist voor die groep studenten wordt gebruikt – los van de leerlijn die gericht is op het gaan werken na het afronden van de Ad-opleiding.

Dat betekent dat er twee 'scharnieren' binnen de beroepskolom met elkaar moeten 'meebewegen'. Het is derhalve voorstelbaar om in de samenwerkingsovereenkomst tussen de hogeschool en de mbo-instelling(en) af te spreken dat veranderingen rond de doorstroom mbo-Ad ook worden bekeken op de consequentie voor de doorstroom Ad-Bachelor. Door gebruik te maken van elkaars expertise kan de gehele leerlijn soepel blijven functioneren.

➤ **Nog even: vmbo → havo → Ad**

Er zijn vmbo'ers die best heel graag praktisch bezig willen zijn, maar om allerlei redenen naar het havo gaan – om dan te merken dat de Ad-opleiding een passend vervolg is.

Nu is het zo dat het mbo op niveau 4 keuzedelen kent die gelijk(waardig) zijn met havo-vakken (wiskunde, scheikunde, biologie...), dus een beweging richting mbo/havo (het vroegere VHBO). Zeker voor de doorstroom naar de Bachelor is dit in bepaalde hbo-sectoren van groot belang om de kans op studiesucces te vergroten.

Wat zou er mis zijn om die vmbo'ers te bedienen met het kunnen kiezen op het havo van mbo-keuzedelen (voorbereiding hbo en andere arbeidsmarktgerichte modules)? De kans op succes in de Ad is daarmee zonder meer te vergroten, samen met de praktijkgerichtheid van deze opleiding.

Er zal een wetswijziging nodig zijn, dat weer wel. Maar het is mooie uitdaging...